

ПОСТАТІ УКРАЇНСЬКОЇ КРИМІНАЛІСТИКИ

FIGURES OF UKRAINIAN FORENSIC SCIENCE

УДК 343.98(091):821.161.2(092)

DOI: 10.37025/1992-4437/2024-42-2-128

В. М. Чисніков,

доктор юридичних наук, доцент,
головний науковий співробітник
відділу науково-інформаційної
та редакційно-видавничої діяльності,
Державний науково-дослідний інститут
МВС України

пров. Євгена Гуцала, 4-А, м. Київ, 01011, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2020-7298>email: vchisnikov@ukr.net

тел.: +38(097)736-21-00

УКРАЇНСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК

І. М. ЛОГВИНЕНКО (1922–2004) – АВТОР НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ КНИЖОК І СТАТЕЙ З ІСТОРІЇ НАУКИ КРИМІНАЛІСТИКИ

Анотація. Грунтуючись на аналізі творчого доробку українського письменника Івана Михайловича Логвиненка (1922–2004), що становить понад шістьдесят наукових праць і художніх творів, осмислено деякі аспекти становлення та розвитку науки криміналістики. Крім того, висвітлено життєвий шлях і творчу діяльність письменника, розглянуто його праці, серед яких «У пошуках істини» (1977), «На світанку» (1985), «Розгадані таємниці» (1986), «В обіймах Феміди: розповіді про криміналістику» (1988). Під час дослідження застосовано, зокрема, історико-правовий, історико-порівняльний, біографічний і формально-юридичний методи.

Ключові слова: Іван Михайлович Логвиненко; становлення та розвиток науки криміналістики; постаті української криміналістики; Національна академія внутрішніх справ.

Вступ

Іван Михайлович Логвиненко – автор багатьох науково-популярних книжок і статей про криміналістику. Написав понад шістьдесят наукових праць і художніх творів. У його доробку збірки повістей і оповідань переважно детективного змісту, а також про громадянську та Другу світову війни. Подіям 1918–1920 рр. в Україні присвятив романи «На чужому березі» (1987) і «Спокута» (1991). Враження воєнних років письменник відтворив у повістях «Завтра на світанку», «Другий екзамен» (обидві – 1968), «Багряні зорі» (1970), «На вістрі» (1973), «Без страху та докору» (1974), «Діалог ціною життя» (1980).

Варто зауважити, що І. М. Логвиненко писав свої твори, грунтуючись на власному досвіді. Його

герої цілком реальні, не вигадані. Тому, читаючи твори Івана Михайловича, занурюєшся у світ криміналістики і ніби сам береш участь у подіях, які описав автор.

Книжка «У пошуках істини» (художньо-документальні оповіді про криміналістику), що вийшла друком 1977 р., охоплює 26 оповідань. Серед них: «Від суду божого до суду людського», «Меч і кайдани Ваньки-Каїна», «Таємничий Адольф Бек», «Альфонс Бертільйон», «Хуан Вучетич», «Поразка антропометрії», «Читець невидимих текстів», «Таємниці вогнепальної зброї», «Тяжкі часи спадкоємців Шерлока Холмса», «Антропология надає допомогу», «Плями крові», «Криміналістична одорологія», «Як можна побачити голос», «Таємниці озера Світлояр», «Нетлінні імена» тощо.

© В. М. Чисніков, 2024

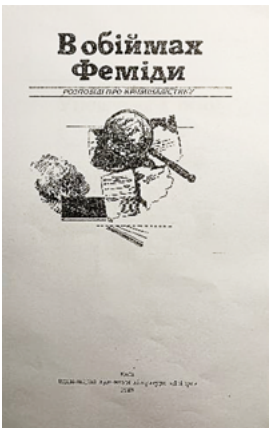

В анотації до твору, зокрема, зазначено, що книжка письменника та криміналіста Івана Логвиненка – про історію та розвиток науки криміналістики. Під час написання автор вдався до «різноманітних джерел інформації з цього питання, архівних документів, а також праць буржуазних криміналістів, з якими він веде полеміку» (Lohvynenko, 1977, s. 2).

Книжку «Розгадані таємниці» (художньо-документальні розповіді), оприлюднену 1986 р., Іван Михайлович написав для дітей середнього та старшого шкільного віку. В анотації зазначено, що «письменник, криміналіст, автор багатьох гостросюжетних творів, учасник міжнародних конгресів із боротьби зі злочинністю захоплює розповідає про науку криміналістику, про те, як вона бореться із правопорушеннями, а також допомагає історикам, мистецтвознавцям, дослідникам літератури розкривати багато таємниць» (Lohvynenko, 1986, s. 2).

Замість передмови автор розмістив оповідання «Тексти “погаслі” та зримі», у якому читач дізнається про зародження науки криміналістики та її розвиток. І. М. Логвиненко наголошує, що криміналістика не тільки бореться зі злочинністю. В її активі прочитані тексти та рукописи, установлені їхні автори, а також імена художників, не зазначені на старовинних картинах. Далі письменник унаочнює численні приклади.

Складається книжка із трьох частин: «Нетлінні імена» – охоплює сім оповідань; «На шляхах пошуків» – вісім; «Справи ганебної слави» – дванадцять. Більшість із них опубліковано раніше.

В анотації книжки «В обіймах Феміди: розповіді про криміналістику» (вийшла друком 1988 р.) повідомляється, що твір українського письменника І. М. Логвиненка «розповідає про сучасну криміналістику, її становлення, досягнення і перспективи. Читач дізнається про сенсаційні процеси минулого,

діяльність детективів Інтерполу, Скотленд-Ярду і ФБР, відкриття в галузі науки, літератури і мистецтва, зроблені за допомогою криміналістики» (Lohvynenko, 1988, s. 2).

Тематично книжка має три частини. Частина перша «У пошуках істини» містить 21 оповідання, більшість із яких раніше опубліковано в книжці «У пошуках істини». Частину другу «Справи ганебної слави» охоплюють 16 оповідань: «В'язень Чортового острова», «Таємниці вогнепальної зброї», «Титуловані злочинці», «Скотленд-Ярд без гриму», «Інтерпол полює», «Тіара скіфського царя», «Великий фальсифікатор», «Фрески вражають єпископа...», «Привиди», «Детектор брехні» і «сироватка правди» тощо. Частина третя «Не тільки на службі Феміди» складається із 10 оповідань: «Тексти “погаслі” та зримі», «Імператриця гнівається», «Неправий суд», «Легенда і дійсність», «Тесля проти государя», «Промови на платівках», «Нескорені», «Експертиза експертиз» тощо. Завершує цю книжку післямова доктора юридичних наук професора А. П. Ткача.

Варто згадати ще одну книжку І. М. Логвиненка «На світанку» (повісті, оповідання), оприлюднену 1985 р., у якій автор розповідає про боротьбу з контрреволюцією і бандитизмом у роки громадянської війни (повість «На вістрі»), з якої дізнаємося про діяльність юних підпільників на тимчасово

окупованій фашистами території (повість «На світанку»). Окремий розділ «Розповіді про криміналістику» охоплює 10 оповідань, більшість з яких опубліковано раніше. У передмові відомий український письменник Є. П. Гуцало, характеризуючи творчий шлях автора і, зокрема, його твір, писав: «...Книга не лише популяризує криміналістику як цікаву та захопливу науку, а й має значення виховне та пізнавальне... Герої письменника Івана Логвиненка – це сильні духом, незламні мужні персонажі, що прийшли на сторінки його творів із реальної дійсності, з гущі народної» (Hutsalo, 1985, s. 10–11).

Іван Михайлович Логвиненко народився в с. Ольшаниця Білоцерківського (до липня 2020 р. – Рокитнянського) району Київської області 25 червня 1922 р. в селянській родині. Після закінчення середньої школи 1939 р. вступив до вищого військово-морського інженерно-будівельного училища. Із червня 1941 р. учасник Другої світової війни. Був поранений, а після одужання служив в артилерії. Згодом дістав тяжке поранення в груди.

Після виписки з госпіталю направлений на роботу до органів внутрішніх справ, де працював упродовж 1945–1959 рр. Закінчив юридичний факультет Київського університету ім. Т. Г. Шевченка (1962) та аспірантуру на кафедрі криміналістики. З 1964 р. – начальник відділу Головного управління карного розшуку МВС.

Далі знайшов себе в науці та викладацькій роботі. З 1966 р. – викладач кафедри оперативної роботи Київської вищої школи МВС (нині Національна академія внутрішніх справ). У 1970 р. захистив кандидатську дисертацію, а вже за два роки очолив кафедру оперативної роботи, яку згодом названо кафедрою оперативно-розшукової діяльності. У 1973–1981 рр. викладав на кафедрі кримінального права. Остання викладацька посада – доцент кафедри філософії Київського політехнічного інституту (1981–1985).

Проте, вивчаючи численні літературні та довідкові видання, слід зробити деякі уточнення до біографії письменника.

Варто зауважити, що в сучасній літературі про Івана Михайловича помилково повідомлено, що він, працюючи в Київській вищій школі МВС, очолював кафедру криміналістики (e.g., Hutsalo, 1985; s. 6; Burbela, 2016, s. 588). Як доводять історичні розвідки (*Natsionalna akademiia*, 2004, s. 116), 1964 р. на базі кафедри оперативної роботи і криміналістики створено самостійну кафедру криміналістики. Першим її керівником став П. М. Назаров, згодом кафедру очолили доктор юридичних наук професор М. В. Салтев-

ський (1971), доктор юридичних наук професор В. П. Бахін (1975–1985). Як бачимо, прізвища І. М. Логвиненка в цьому переліку немає. Проте в згаданому, але доповненому та переробленому джерелі (*Kyivskyi natsionalnyi universytet*, 2007, s. 259), уже зазначалося: «...У 1972 р. кафедру оперативної роботи очолив кандидат юридичних наук, колишній начальник відділу Головного управління кримінального розшуку УРСР полковник міліції І. М. Логвиненко».

Отже, засвідчено, що І. М. Логвиненко, працюючи в Київській вищій школі МВС (1966–1981), не обіймав посади начальника кафедри криміналістики, як стверджують деякі сучасні історики та довідкові видання. У 1972 р. він очолив кафедру оперативної роботи, яка через деякий час дістала назву кафедри оперативно-розшукової діяльності, а відтак викладав на кафедрі кримінального права (1973–1981).

Іван Михайлович Логвиненко пішов із життя 1 вересня 2004 р. в м. Києві.

Творчість І. М. Логвиненка досі не втратила своєї популярності. Письменник залишив нащадкам великий творчий спадок і героїчне минуле. Тож у межах літературно-мистецького проекту ЦБС Голосіївського району «Українська родина в просторі і часі: матеріальні та духовні цінності» 25 травня 2016 р. у Київському літературно-меморіальному музеї відбулася зустріч із представниками родини Логвиненків, де гості – учасники заходу дізналися багато нових цікавих фактів із життя письменника Івана Михайловича Логвиненка.

References

- [1] Burbela, V. A. (2016). Lohvynenko Ivan Mykhailovych. V *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy* (t. 17 (Leh – Loshch), s. 588). Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy [in Ukrainian].
- [2] Hutsalo, Ye. (1985). Sylni dukhom. U Lohvynenko I. *Na svitanku: povisti, opovidannia* (s. 5–11). Kyiv: Dnipro [in Ukrainian].
- [3] *Kyivskyi natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav: istoriia ta suchasnist.* (2007). (2-he vyd. dop. i pererob.). Kyiv: Atika. 336 s. [in Ukrainian].
- [4] Lohvynenko, I. (1977). *U poshukakh istyny*. Kyiv: Molod. 165 s. [in Ukrainian].
- [5] Lohvynenko, I. (1986). *Rozghadani taiemnytsi: khudozh.-dokument. rozpovidi*. Kyiv: Veselka. 181 s. [in Ukrainian].
- [6] Lohvynenko, I. (1988). *V obiiimakh Femidy: rozpovidi pro kryminalistyku*. Kyiv: Dnipro. 357 s. [in Ukrainian].
- [7] *Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav.* (2004). (Vyp. 1). Kyiv. 400 s. [in Ukrainian].

Список використаних джерел

- [1] Бурбела В. А. Логвиненко Іван Михайлович. *Енциклопедія сучасної України*. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. Т. 17 (Лег – Лошч). С. 588.
- [2] Гуцало Є. Сильні духом / Логвиненко І. *На світанку*. Київ : Дніпро. 1985. С. 5–11.
- [3] Київський національний університет внутрішніх справ: історія та сучасність. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : Атіка, 2007. 336 с.
- [4] Логвиненко І. У пошуках істини. Київ : Молодь, 1977. 165 с.
- [5] Логвиненко І. Розгадані таємниці: худож.-документ. розповіді. Київ : Веселка, 1986. 181 с.
- [6] Логвиненко І. В обіймах Феміди: розповіді про криміналістику. Київ : Дніпро, 1988. 357 с.
- [7] Національна академія внутрішніх справ. Вип. 1. Київ, 2004. 400 с.

Стаття надійшла до редакції 23.04.2024

V. Chysnikov,

Dr. Sc. (Law), Associate Professor,

Chief Researcher

*Department of Scientific and Information
and Editorial and Publishing Activities,*

State Research Institute,

MIA of Ukraine

4-A Yevhena Hutsala Prov., Kyiv, 01011, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2020-7298>

email: vchisnikov@ukr.net

phone: +38(097)736-21-00

**UKRAINIAN WRITER I. M. LOHVYNENKO (1922–2004) –
AUTHOR OF POPULAR SCIENTIFIC BOOKS AND ARTICLES
ON THE HISTORY OF THE SCIENCE OF FORENSICS**

Abstract. Based on the analysis of the creative work of the Ukrainian writer Ivan Mykhailovych Lohvynenko (1922–2004), which includes more than sixty scientific works and works of fiction, the author comprehends some aspects of the formation and development of the science of forensic science. In addition, the life and creative work of the writer are highlighted, and his works, including "In Search of Truth" (1977), "At Dawn" (1985), "Mysteries Solved" (1986), and "In the Arms of Themis: Stories about Forensic Science" (1988), are considered. The study used, in particular, historical and legal, historical and comparative, biographical and formal legal methods.

Keywords: Ivan Mykhailovych Lohvynenko; formation and development of the science of forensic science; figures of Ukrainian forensic science; National Academy of Internal Affairs.

ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ ЧИСНІКОВ,

доктор юридичних наук, доцент, головний науковий співробітник відділу науково-інформаційної та редакційно-видавничої діяльності Державного науково-дослідного інституту МВС України, уже як 20 РОКІВ ПЛІДНО СПІВПРАЦЮЄ в рубриці «Наукове життя: видатні діячі та визначні події в галузі криміналістики» з редакційною колегією науково-практичного збірника «Криміналістичний вісник», надаючи приклад вірності науці, обраному напрямку досліджень науковцям-початківцям.

Тож, бажаємо триматися так і далі. Нових Вам творчих пошуків і здобутків, невичерпної енергії!